

EWA NIZIO

FESTIWAL MŁODYCH W MEDJUGORIE JAKO RODZAJ ZGROMADZENIA AGORALNEGO

Osoba ludzka, jako istota społeczna, z natury jest otwarta na relacje interpersonalne, ponieważ współistnienie i współdziałanie z innymi stanowi jeden z koniecznych warunków pełnego rozwoju człowieka. Proces samorealizacji dokonuje się poprzez kooperację w ramach spotkań prywatnych, grup przynależności oraz wielkich zgromadzeń. Aby jednak spotkanie osób miało charakter konstruktywny, musi spełniać pewne założenia. W artykule omówiony zostanie przykład dużego, konstruktywnego zgromadzenia osób, które jest nazywane zgromadzeniem agoralnym.

1. ZGROMADZENIE AGORALNE

Pojęcie „zgromadzenie agoralne” sformułował Adam Biela, przeciwstawiając je pojęciu „tłum” i „zachowanie kolektywne”, autorstwa odpowiednio: Le Bona oraz Freuda. Agorą nazywano starożytny ateński rynek o wymiarach 230x170 m, ozdobiony drzewami, rzeźbami i wodotryskami. Gromadzili się na nim obywatele w celach ekonomicznych, religijnych, kulturowych i politycznych (Andrukiewicz, 2010, s. 34-35).

Autor pojęcia „zgromadzenie agoralne” na podstawie cech grup spotykających się na agorze w Atenach wyróżnił siedem wyznaczników zgromadzeń agoralnych. Po pierwsze – osoby uczestniczące w tego typu spotkaniach kierują się wartościami wyższymi. Ponadto ich postępowanie wolne jest od przemocy, a udział w zgromadzeniu dobrowolny (Biela, 2013, s. 23). Wydarzenie ma

Mgr EWA NIZIO – doktorantka, Katedra Psychopedagogiki, Instytut Pedagogiki, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; e-mail: nizio.ewa@gmail.com

charakter publiczny (odbywa się w miejscu ogólnodostępnym, może być transmitowane przez media) i masowy (gromadzą się na nim – bezpośrednio lub za pośrednictwem mediów – tysiące przedstawicieli różnych grup społecznych, regionów lub państw). Po drugie – wyznacznikiem tego typu zgromadzenia jest przekonanie uczestników o społecznej wadze spotkania zarówno dla nich samych, jak i dla szerszej zbiorowości kulturowej, narodowej lub religijnej. O agoralności zgromadzenia decyduje także osobista i zbiorowa przemiana dokonująca się w jego członkach (Biela, Tobacyk, 1987, s. 395).

Także same procesy agoralne mają specyficzne cechy. Charakteryzuje je jedność między procesami emocjonalno-motywacyjnymi oraz poznawczymi dokonującymi się w uczestnikach. Co więcej, doświadczenia agoralne odzwierciedlają ogólnoludzkie potrzeby całej wspólnoty (Biela, 1983, s. 82). Poza tym w zachowaniach zbiorowych istnieje siła prowadząca do pozytywnych przemian i realizacji społecznie akceptowanych celów. Doświadczenia i przeżycia agoralne pozostawiają trwały ślad w indywidualnej i wspólnotowej pamięci uczestników, a procesy agoralne wywierają wpływ także na osoby, które nie brały udziału w zgromadzeniu (Biela, 2007, s. 77).

Przełomowe dla Polski i Europy zgromadzenia agoralne, prowadzące do upadku systemu totalitarnego, miały miejsce w 1979 r. Rozpoczęły się one od spotkania ponad pięciuset tysięcy Polaków z papieżem Janem Pawłem II 2 czerwca 1979 r. w stolicy na placu Zwycięstwa. Następnie odbywały się podobne wizyty papieskie o charakterze zgromadzeń agoralnych w różnych miastach Polski: Gnieźnie, Częstochowie, Wadowicach, Oświęcimiu, Nowym Targu i Krakowie, w którym na Błoniach zgromadziły się 2-3 miliony osób (Biela, 1983, s. 76-82). Skutki tych zgromadzeń rozszerzały się, co wzmogło integrację ludzi w różnym wieku, różnych profesji, o zróżnicowanej sytuacji społecznej i ekonomicznej. Spotkania z papieżem przyczyniły się także do przewyciężenia indywidualnego i społecznego strachu wywołanego przez system totalitarny. Ich konsekwencją było także ogólne przekonanie społeczeństwa o możliwości osiągnięcia wspólnych, wyartykułowanych podczas zgromadzeń, wartości (Biela, 2013, s. 26-30).

Spotkania z Janem Pawłem II oraz ich psychospołeczne skutki spowodowały organizację działań strajkowych przeciw panującemu wówczas ustrojowi totalitarnemu. Pierwsze takie strajki miały miejsce w lipcu 1980 r. na terenie Lubelszczyzny, a w dalszej kolejności – w sierpniu tegoż roku na Wybrzeżu Gdańskim i Szczecińskim oraz na Górnym Śląsku. Z czasem podobne protesty odbywały się na terenie całej Polski i obejmowały w społecznym ruchu „Solidarność” ponad

10 milionów Polaków. Wydarzenia te spełniały wszystkie – wspomniane powyżej – wyznaczniki zgromadzeń agoralnych (Biela, 2007, s. 78). Po pierwsze – uczestnicy kierowali się wartościami wyższymi, takimi jak godność człowieka, prawo do decydowania o warunkach pracy, wolność i suwerenność państwa, istnienie wolnych związków zawodowych, wolność religijna czy wolność słowa. Po drugie – strajkujący postanowili unikać przemocy wobec jakiegokolwiek osoby, w tym wobec panującej wówczas władzy. Co więcej, udział pracowników w protestach był dobrowolny i byli oni świadomi możliwości sankcji karnych i politycznych za strajk (Biela, 2013, s. 25). Po trzecie – wszelkie decyzje dotyczące strajków i ich miejsce miały charakter otwarty. Protesty odbywały się na masową skalę i obejmowały ponad 10 milionów osób, poczynając od Lubelszczyzny poprzez Wybrzeże Bałtyckie, Górny Śląsk po obszar całej Polski. Jednoczyły one ludzi, którzy mieli świadomość uczestnictwa w historycznych wydarzeniach, istotnych dla życia społecznego, narodowego i religijnego. Organizacja strajków przyczyniła się do pozytywnych przemian w Polsce, a następnie poza jej granicami: doszło do porozumienia między strajkującymi a władzą PRL i wdrożenia licznych postulatów strajkujących, w tym do zarejestrowania „Solidarności” jako niezależnego samorządowego związku zawodowego. Z czasem też system totalitarny w Polsce ustępował demokracji, czego skutkiem było powstanie III Rzeczypospolitej Polskiej (Biela, 2013, s. 31-34).

Zgromadzenia agoralne w Polsce, przyczyniając się do przemiany systemu politycznego, spowodowały zainteresowanie organizacją podobnych wydarzeń w krajach bloku sowieckiego Europy Środkowej i Wschodniej. Dzięki zjednoczeniu społeczeństwa i organizacji powstań o charakterze agoralnym, w bezkrwawy sposób został obalony system totalitarny na Węgrzech, w Bułgarii, Czechosłowacji, na Łotwie, Litwie, w Albanii, Estonii, NRD i Rosji (Biela, 2007, s. 79). Inny rozwój sytuacji politycznej nastąpił w Jugosławii. W państwie tym nie zorganizowano mających charakter agoralny strajków przeciw totalitaryzmowi, gdyż obywatele cieszyli się stosunkowo dużymi swobodami, a system socjalistyczny był mniej niedogodny niż w innych socjalistycznych państwach Europy (Zaparucha, 2012). Z czasem jednak, w wyniku rzeczywiście lub sztucznie tworzonych sporów etnicznych zaistniałych w krajach narodowych Jugosławii, wybuchła wojna etniczna. System socjalistyczny został obalony, jednak drogą przemocy i ludobójstwa. Skutkiem wojny był upadek Jugosławii i powstanie niezależnych państw: Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Macedonii, Słowenii oraz Serbii i Czarnogóry (Biela, 2007, s. 84).

Mimo tego, iż w krajach byłej Jugosławii nie zorganizowano zgromadzeń agoralnych, w czasie trwania wojny na Bałkanach rozpoczynały się coroczne spotkania młodzieży na terenie bośniackiej wioski Medjugorje. Miały one charakter religijny. W pierwszych zgromadzeniach uczestniczyło zaledwie kilka osób, jednak po latach przybrały one formę zgromadzeń agoralnych dla młodzieży katolickiej ze wszystkich kontynentów. Przyjęły nazwę „Festiwal Młodych” (w języku chorwackim „Mladifest”).

2. FESTIWAL MŁODYCH

Charakteryzując Festiwal Młodych w Medjugorie, należałoby najpierw zdefiniować, czym w swojej istocie jest festiwal. Termin „festiwal” (łac. *festum*, fr. *festival*) oznacza lokalne lub międzynarodowe święto, uroczystość, wydarzenie odbywające się cyklicznie. Składa się on z wielu imprez artystycznych (muzycznych, teatralnych, filmowych, tanecznych itp.) oraz spotkań, dzięki którym uczestnicy mają możliwość nawiązania kontaktów kulturowych czy politycznych (Gałązka, Chwalińska, 2008, s. 133; Pieszczachowicz, 2001, s. 257; Krąpiec, 1999, s. 217; Gers, Głogowska, Kalisz, Przybysz, Pusz, 1996, s. 257; Drabil, Gałązka, Jaxa-Małachowska, Kłosińska, Kubiak-Sokół, Łodzińska, Salata, Sobolewska, Stankiewicz, Wiśniakowska, Witorska, 2002, s. 201).

Takie święto gromadzące młodych przedstawicieli wielu kultur odbywa się w Medjugorie od roku 1990. Zainicjował je franciszkanin, o. Slavko Barbarič razem z angielskimi pielgrzymami przybywającymi do bośniackiego sanktuarium maryjnego. W pierwszym spotkaniu wzięło udział tylko kilkoro uczestników (28. *Mladifest. O Festivalu*). Gromadzili się oni w kościele i na placu parafialnym. Miejszem ich zgromadzeń były również pobliskie góry Križevac i Podbrdo oraz las. Pielgrzymi modlili się i słuchali konferencji prowadzonych przez ojców franciszkanów. Istotnym sposobem spędzania czasu był dla nich ponadto śpiew prowadzony przez ks. Liama Lotana z Irlandii. Stopniowo liczba młodych uczestników tego wydarzenia wzrastała i po kilku latach nadano mu istniejącą do dziś nazwę „Festiwal Młodych” (*Medjugorie. Gdzie niebo dotyka ziemię*).

Za organizację Festiwalu odpowiedzialni są zarówno pracujący w Medjugorje franciszkanie, jak i inne osoby duchowne oraz świeckie z wielu państw. Zaangażowaniem wykazują się zatem wolontariusze, Młodzież Franciszkańska, tłumacze, siostry zakonne i osoby głoszące świadectwa. Także wśród członków wspólnoty Cenacolo, teologów, instrumentalistów i chórzystów, a także semina-

rzystów, organizacji charytatywnych, fotografów i pracowników obsługi technicznej ma miejsce efektywna kooperacja. Jeden z organizatorów owego przedsięwzięcia określił to w następującym stwierdzeniu: „Wszystko odbywało się bez żadnych problemów, konfliktów i narzekań [...] wśród organizatorów panowało porozumienie i radość” (Vučković, 2014, s. 12). Festiwal odbywa się na początku sierpnia każdego roku i trwa 6-7 dni. Obecnie przyjeżdża na niego ponad 50 tysięcy osób – w tym około 400 księży – z ponad 60 krajów (*International youth festival “Mladifest”*). W programie każdego dnia znajdują się poszczególne jego elementy modlitewne i społeczno-kulturowe.

Festiwal Młodych realizuje także swe zadanie wychowawcze na płaszczyźnie poszczególnych subdyscyplin pedagogicznych. Wspinaczki górskie, spacer i tańce, pobudzając człowieka do aktywności fizycznej, akceptacji własnego ciała i radości z życia, przypominają założenia pedagogiki zdrowia. Poprzez spotkanie ludzi wielu narodów, języków i kultur oraz przez zawarte w programie pieśni, tańce i musical o tematyce biblijnej urzeczywistniane są cele pedagogiki kultury. Głoszone świadectwa, poruszając problematykę obrony życia od poczęcia do naturalnej śmierci oraz odnosząc się do znaczenia małżeństwa i rodziny, ukazują fundamentalne założenia pedagogiki prenatalnej oraz pedagogiki rodziny. Czynny udział w tym święcie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnością umożliwia ukazanie w praktyczny sposób, jak można korzystać z dorobku pedagogiki specjalnej. Osoby niepełnosprawne opowiadają o swym rozwoju osobistym oraz zaangażowaniu dla dobra szerszych społeczności: rodzinnej, szkolnej, parafialnej, politycznej, kulturowej, religijnej, narodowej i międzynarodowej (*International youth festival “Mladifest”*).

Spotkanie podczas Festiwalu Młodych ma ponadto wymiar resocjalizacyjny. W organizację i przebieg każdego festiwalu angażują się między innymi członkowie resocjalizacyjnej Wspólnoty Cenacolo (w języku polskim Wieczernik). Ta należąca do stowarzyszeń chrześcijańskich wspólnota została założona w 1983 r. przez siostrę zakonną Elwirę Petrozzi. Znajdują się w niej głównie osoby młode, zbuntowane i rozczarowane, uzależnione w przeszłości od środków psychoaktywnych, hazardu, poronografii, internetu i mające inne szkodliwe nawyki. Wspólnota realizuje cele, jakimi są: zmiana osoby uzależnionej i jej rodziny, radość z życia oraz osobiste i wspólnotowe doświadczenie religijne. Metoda oddziaływania resocjalizacyjnego Cenacolo pochodzi ze starożytności i brzmi: *ora et labora* (módl się i pracuj) (*Medziugorje Mir. Polski Serwis Informacyjny. Cenacolo*).

Skuteczność oddziaływań resocjalizacyjnych Cenacolo szacuje się na 80% (Wspólnota Cenacolo). Osoby opuszczające wspólnotę zwykle uniezależniają się

od dotychczasowych nałogów i zakładają rodziny oparte na miłości i wierze w Boga. Członkowie Cenacolo pomagają w organizacji Festiwalu Młodych, organizują musical o tematyce religijnej oraz głoszą świadectwa. Własnym przykładem ukazują oni, że działania pedagogiczne ze strony osób mądrych i doświadczonych, a także samowychowanie i tworzenie więzi interpersonalnych może odnieść zamierzony efekt i zmienić w znacznym stopniu hierarchię wartości i sposób postępowania człowieka. Działalność Cenacolo rozszerza się na wiele państw (*Medziugorje Mir. Polski Serwis Informacyjny. Cenacolo*)¹.

Wątki tematyczne poruszane podczas Festiwalu Młodych odnoszą się także do zagadnień istotnych dla pedagogiki opiekuńczej. Jako przykład może tu posłużyć coroczne świadectwo założyciela charytatywnej Organizacji *Mary's Meals* (Posiłki Maryi) i jego współpracowników. Organizacja ta powstała w Szkocji w 1992 r., początkowo pod nazwą *Scottish International Relief*, a w 2012 r. jej nazwę przekształcono na *Mary's Meals* (*Mary's Meals. Who we are. Our history*, 2017). Założycielem i dyrektorem *Mary's Meals* jest Magnus MacFarlane-Barrow. Inspiracją do założenia organizacji charytatywnej była dla niego sytuacja ludności znajdującej się w stanie wojny na Bałkanach, a w dalszej perspektywie zmiana mentalności dokonana podczas pielgrzymki do Medjugorie w 1983 r. (Pomierna, 2013). Początkowo celem organizacji była materialna pomoc uchodźcom, obecnie natomiast ideą *Mary's Meals* jest zapewnienie każdemu dziecku na świecie przynajmniej jednego ciepłego dania w ciągu dnia (<https://www.marysmeals.org.uk/who-we-are/our-vision/>). Sposobem działalności organizacji jest troska o edukację dzieci z najbardziej potrzebujących krajów poprzez zapewnienie im posiłku w miejscach zajęć wychowawczo-dydaktycznych. Pedagogiczny wymiar działalności organizacji realizuje się ponadto przez zaangażowanie do pomocy wolontariuszy oraz producentów z lokalnych społeczności. W ten sposób ludzie otrzymują środki tak, by sami wykorzystywali swoje możliwości i radzili sobie z sytuacjami trudnymi (Pomierna, 2013). Podobnie jak Wspólnota Cenacolo, Organizacja *Mary's Meals* rozwija się na wszystkich kontynentach (<https://www.marysmeals.org.uk/who-we-are/our-vision/>)². Młodzież uczestnicząca w Festiwalu Młodych,

¹ Obecnie do Wspólnoty Cenacolo należy ok. 1000 młodych osób, przebywających w domach w różnych miejscach świata: we Włoszech, Bośni i Hercegowinie, Chorwacji, Rosji, Francji, Brazylii, na Dominikanie, w Austrii, Stanach Zjednoczonych, Meksyku, a także w Polsce, gdzie znajdują się trzy domy.

² Z usług *Mary's Meals* korzysta ponad pół miliona dzieci w 16 krajach: Bośni i Hercegowinie, Australii, Kanadzie, Austrii, Niemczech, Chorwacji, Holandii, Włoszech, Hiszpanii, Portugalii, Wielkiej Brytanii, Zjednoczonych Emiratach Arabskich i Stanach Zjednoczonych.

słuchając świadectw członków *Mary's Meals* może nauczyć się, jak efektywnie udzielać wsparcia osobom najbardziej potrzebującym pomocy.

Kolejnym, istotnym działem pedagogiki, którego cele realizowane są w trakcie Festiwalu, jest pedagogika religii. Celom wychowania religijnego służyć mają wszystkie wspomniane dotąd elementy programu. W sposób ścisły natomiast wychowanie religijne dokonuje się poprzez konferencje, modlitwy i sakramenty. Podczas konferencji poruszane jest zagadnienie relacji człowieka z Bogiem, a także relacji człowieka z innymi ludźmi. Osoby duchowne uczą młodzież przebaczenia, sumienności, pokoju, jedności, współczucia i miłosierdzia. Wskazują na to, że postawy te wynikać mają z modlitwy i życia sakramentalnego. Uczestnicząc w Festiwalu Młodych młodzież ma możliwość uczestnictwa w codziennej modlitwie różańcowej, Drodze Krzyżowej, adoracji, śpiewach religijnych i momentach ciszy i kontemplacji (*International youth festival "Mladifest"*). W planie każdego dnia jest także msza święta dla wszystkich uczestników wydarzenia. Znaczna część młodzieży korzysta ponadto ze spowiedzi, co przyczynia się do krytycznego spojrzenia na siebie i chęci zmiany postępowania. Podczas festiwalowych świadectw i katechez przybliżana jest uczestnikom także tematyka sensu istnienia, wartości ostatecznych, przeznaczenia czy – w znaczeniu religijnym – powołania. Wymienione kwestie stanowią podstawę istnienia takiej subdyscypliny pedagogicznej, która nazywa się pedagogiką egzystencjalną. Realizacja zamierzeń poszczególnych dyscyplin pedagogicznych dokonuje się podczas Festiwalu Młodych dzięki temu, że ma on charakter agoralny. Zagadnienie to będzie omówione w następnej części artykułu.

3. W JAKI SPOSÓB FESTIWAL MŁODYCH SPEŁNIA WARUNKI ZGROMADZENIA AGORALNEGO?

Spotkanie młodzieży w Medjugorie w różnych wymiarach (aksjologicznym, socjologicznym, teologicznym, psychologicznym czy pedagogicznym) spełnia kryteria zgromadzenia agoralnego. Pierwszym kryterium tego zgromadzenia jest kierowanie się wartościami wyższymi. O religijnej motywacji wyjazdu młodych osób na Festiwal, o respektowaniu wartości takich, jak Bóg, sakramenty i modlitwa świadczy wypowiedź jednego z uczestników spotkania: „Jadąc na festiwal [...] koncentrujemy się [...] na Panu Bogu, który działa w czasie Spowiedzi Świętej, adoracji Najświętszego Sakramentu, rozważania Pisma Świętego, Różańca. Naszym celem jest spotkanie z Bogiem” (Wysocka, 2015). Podobnie na

znaczenie wartości duchowych, takich jak Bóg i misja życia wskazała także pewna dziewczyna, relacjonując świadectwo piosenkarza ze słynnego niegdyś zespołu muzycznego: „Największe wrażenie wywołało świadectwo lidera słynnego zespołu «The Kelly Family». Johnny opowiadał o tym, jak sława, pieniądze i inne przyjemności nie są w stanie wypełnić ludzkiego serca. Zgromadzone dziewczęta z ciężkim sercem przyjęły wiadomość, że Johnny chce poświęcić się Bogu w życiu zakonnym” (Lorenc, 2008). Wrażliwość na wartość, którą jest jedność w modlitwie, ukazuje następująca wypowiedź młodej osoby: „Centralnym punktem każdego dnia była Eucharystia. [...] Niesamowitym przeżyciem była również adoracja Najświętszego Sakramentu ze śpiewem kanonów w różnych językach” (Lorenc, 2008).

Niektóre z młodych osób udały się na pielgrzymkę do Medjugorie w celach pokutnych: „Program każdego dnia był wypełniony od rana do wieczora. Ze względu na niemiłosierne słońce już o 5 rano wyruszyliśmy na górę Krizewac, by odprawić Drogę Krzyżową. Niektórzy pokonywali tę drogę boso, co nie było łatwe, ponieważ podłoże było pokryte ostrymi kamieniami i skałami. Chcieliśmy spotkać Jezusa w Jego męce i odkryć Jego miłość” (Lorenc, 2008). Uczestnicy Festiwalu zapytani o to, jakimi wartościami kierowali się decydując się na udział w święcie młodzieży, poza wartościami religijnymi akcentowali wartości ogólnoludzkie (radość, życie, pokój, miłość, miłosierdzie, wolność i prawdę) i społeczne (przyjaźń, drugiego człowieka, wspólnotę, jedność, solidarność ojczyznę, Kościół) (Nizio, Kornas-Biela, 2016)³. Wszystkie z wypowiedzi uczestników świadczą o dojrzałej motywacji udziału w zgromadzeniu.

Agoralność Festiwalu przejawia się również w unikaniu przemocy we wzajemnych odniesieniach. Młodzież uczestnicząca w wydarzeniu nie tylko nie stosuje przemocy, ale nawiązuje relacje oparte na życzliwości. Łączy ją bowiem więź społeczna, czyli wzajemne oddziaływanie oparte na świadomości jedności. Przejawem tej więzi są podobne zachowania i wzajemna komplementarność (Pacholski, Słaboń, 2001, s. 222). Uczestnicy Festiwalu Młodych jedność tę i powstałą między nimi wspólnotę opisują między innymi w następujących słowach: „Mimo różnic kulturowych pomiędzy uczestnikami festiwalu dało się odczuć niesamowitą jedność. Różnorodność koloru skóry, sposobu ubierania się, wieku zanikała w ogromnym poczuciu wspólnoty. Najpiękniejsze w tym wszystkim

³ Niepublikowane badanie pt. „Psychopedagogiczne aspekty religijnego zaangażowania młodzieży” przygotowane przez doktorantkę pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II z pomocą dr hab. Doroty Kornas-Bieli, prof. KUL, przeprowadzone na potrzeby pracy doktorskiej podczas Festiwalu Młodych w 2016 r.

były jednak uśmiechy spotykane na każdym kroku” (Lorenc, 2008). Do akceptacji innych ludzi zachęcać mają także hasła Festiwalu w kolejnych latach, takie jak: „Pokój wam”, „Oto Matka twoja”, „Bądźcie miłosierni”, o charakterze prospołecznym (*Medjugorie. Gdzie niebo dotyka ziemię*).

Osoby młode uczestniczą w Festiwalu Młodych dobrowolnie, co jest kolejnym, wspomnianym już, warunkiem agoralności spotkania. Zazwyczaj decydują się one na wyjazd po wysłuchaniu pozytywnych relacji innych uczestników wcześniejszych festiwali, bądź – w przypadku kolejnego wyjazdu – wskutek własnych pozytywnych doświadczeń z przeszłości. Niektórzy z nich przebywają setki kilometrów rowerem, by ponownie wziąć udział w międzynarodowym spotkaniu (Foley, 2014). Dobrowolność udziału w wydarzeniu przedstawia wypowiedź pewnego uczestnika: „Kluczowe jest pytanie: dlaczego tam jedziemy? Chcemy spotkać Boga. Co jest potrzebne? Dobra wola, żeby chcieć zmienić swoje życie, a nie uprzedzenia, że robi to Kościół, a zaprasza ksiądz” (Wysocka, 2015). Jak wynika z wypowiedzi młodzieży, powodem decyzji o pielgrzymce nie jest presja społeczna, ale osobiste potrzeby społeczne i duchowe uczestników.

Zgromadzenie młodych w Medjugorje ma charakter publiczny ze względu na uczestniczące w nim osoby, miejsce, zasady finansowania oraz transmisję medialną. Festiwal gromadzi ludzi z wielu krajów wszystkich kontynentów, reprezentujących różnicowanie etniczno-kulturowe. Ponadto święto młodzieży odbywa się na dostępnym dla wszystkich placu przykościelnym, a jego organizatorzy nie przewidują opłaty za wstęp. Na publiczny charakter spotkania wskazuje również fakt, że wydarzenia mu towarzyszące transmitowane są przez internet i tłumaczone na kilkadziesiąt języków (*Medjugorie. Gdzie niebo dotyka ziemię*). Na agoralność Festiwalu Młodych w Medjugorje wskazuje również masowość uczestnictwa. Jak to już zostało wspomniane, rokrocznie w wydarzeniu tym bierze udział w sposób bezpośredni ponad 50 tysięcy osób, poprzez media natomiast uczestniczą w nim setki tysięcy młodych mężczyzn i kobiet z całego świata⁴.

Zgodnie z kolejnym wyznacznikiem zgromadzeń agoralnych, udział w Festiwalu Młodych wzmaga w jego uczestnikach przekonanie o ważności spotkania dla społeczności, w której żyją: rodzinnej, koleżeńskiej, sąsiedzkiej, zawodowej, jak również dla wspólnoty narodowej i międzynarodowej. Młodzież odczuwa potrzebę świadczenia wobec innych o doznanych przeżyciach, odkrytych na nowo wartościach oraz o wierze w Boga. Słowami takimi, jak: „Wy jesteście

⁴ Dla przykładu: na zakończenie Festiwalu Młodych w 2015 r. podano, że transmisję wydarzeń mu towarzyszących oglądało przez internet 180-200 tys. osób ze wszystkich kontynentów.

światłem świata”, „Zacznijcie dawać świadectwo”⁵, osoby duchowne zachęcają ich do tego. Młodzi ludzie wskutek doświadczeń agoralnych chcą tworzyć przyszłość Kościoła, narodu i świata. Jedna z uczestniczek zapytana o to, co powie przyjacielom po przyjeździe do domu, odpowiedziała: „Powiemy, że współczesny świat, pogrążony w pijaństwie, narkomanii, oddający się rozpuście [...] oddalający się wciąż od Boga, jak chyba nigdy dotąd potrzebuje pomocy. W odpowiedzi na to wołanie Chrystus posyła nam swoją Matkę i chce, abyśmy za Jej pośrednictwem doświadczyli Bożej miłości” (Lorenc, 2008). Wypowiedź tej młodej uczestniczki Festiwalu Młodych świadczy o poczuciu odpowiedzialności za transmisję wartości i ideałów odkrytych podczas pielgrzymki.

Przeżycia i doświadczenia z Festiwalu Młodych przyczyniają się do osobistej i zbiorowej przemiany uczestników, co jest potwierdzeniem ostatniego z wyznaczników zgromadzeń agoralnych. Doświadczenie religijne jest jednym z rodzajów doświadczeń człowieka, zbiorem pragnień, zobowiązań moralnych i refleksji. Ma ono wymiar osobowy i obejmuje sposób postrzegania rzeczywistości przez człowieka. Prowadzi ono do pobudzenia jednostki w kierunku działania, zmiany, domaga się odpowiedzi. Jego efektem jest duchowo-egzystencjalna samorealizacja osoby. Zawiera ono komponenty emocjonalno-oceniające, intelektualno-poznawcze oraz behawioralne (Libiszowska-Żótkowska, Mariański, 2004). Doświadczenia duchowe uczestników Festiwalu prowadzą do przekonania o spotkaniu Boga i zmieniają ich sposób rozumienia rzeczywistości. Przykładem zupełnej zmiany myślenia i postępowania jest wypowiedź młodego mężczyzny, który w wyniku przeżyć religijnych z Festiwalu postanowił wstąpić do zakonu (Foley, 2014).

Podczas trwania Festiwalu wśród młodzieży następuje odrodzenie religijne, intensywne ożywienie uczuć duchowych. Jak relacjonuje to pewien uczestnik: „W każdej grupie pielgrzymów można usłyszeć świadectwa nawróceń i chęć zmiany życia” (Wysocka, 2015). Młodzież wskazywała także na takie przejawy odrodzenia religijnego, jak: pokój w sercu, otwartość na Boga i drugiego człowieka, na potrzeby innych, więcej radości, entuzjazmu, świadomość bliskości Boga, Jego Miłości i Miłosierdzia, większa radość życia, dostrzeganie małych rzeczy, zmiana podejścia do wiary na pozytywne, wzmocnienie wiary, nadziei i miłości, pogłębienie relacji z Bogiem, potrzeba modlitwy, adoracji (Nizio, Kornas-Biela, 2016).

Konsekwencją doświadczeń i ożywienia religijnego jest dbałość o praktyki religijne oraz zmiana postępowania. Praktyki religijne są to społeczne działania (indywidualne i zbiorowe), wynikające z wyznawanej wiary i zaangażowania na

⁵ Są to słowa wypowiedziane przez ojca franciszkanina podczas Festiwalu Młodych w 2016 r.

rzecz Kościoła. Wskutek udziału w Festiwalu Młodych młodzież tworzy/angażuje się w grupy modlitewne, uczestniczy w adoracji, stara się na co dzień wypełniać słowa Pisma Świętego. Ponadto młodzi ludzie dają świadectwo swojej przemiany i pomagają najbardziej potrzebującym. Potwierdzają to między innymi słowa jednej z uczestniczek: „Na zakończenie usłyszeliśmy słowa: «Prawdziwy festiwal rozpocznie się, kiedy powrócicie do domu». To prawda: codzienne życie, własny krzyż, czekający nas świat pokażą, jaki plon wyda ziarno zasiane na glebie naszej duszy. Zeszlóroczny festiwal zaowocował w naszej parafii powstaniem młodzieżowej grupy, która stara się w codzienne życie wcielać orędzia Matki Bożej i podążać ścieżką świętości. Podczas cotygodniowych spotkań modlitwą, śpiewem i osobistym świadectwem umacniamy swoją wiarę, by świadczyć o Jezusie w naszym otoczeniu. Każdorazowo duchowym przeżyciem są dla nas adoracje Najświętszego Sakramentu i odwiedziny chorych” (Lorenc, 2008). Młode kobiety i mężczyźni podkreślają ponadto, że udział w Festiwalu przyczynił się do częstszej modlitwy, głębokiego przeżycia spowiedzi, wdzięczności Bogu, częstszego korzystania z sakramentów, ale także spowodował zmianę ustosunkowania się do ludzi, większą cierpliwość, przebaczenie, pojednanie oraz zaangażowanie na rzecz dzieł humanitarnych (Nizio, Kornas-Biela, 2016).

Podsumowując, Festiwal Młodych w Medjugorie jest dużym zgromadzeniem agoralnym, które w przeciwieństwie do tłumu ma charakter pokojowy i przyczynia się do pozytywnej przemiany jego uczestników. Interpretacja znaczenia Festiwalu Młodych i innych zgromadzeń agoralnych w kształtowaniu osobowości młodego człowieka skłania do postawienia pewnych postulatów pedagogicznych. Po pierwsze – zaleca się, by pedagodzy zachęcali wychowanków do udziału w dostępnych im zgromadzeniach agoralnych – nie tylko religijnych, lecz także narodowych czy kulturowych – ukazując im szereg korzyści z tego płynących. Ponadto postuluje się kooperację pedagogów z różnego typu instytucjami w celu organizacji tego rodzaju zgromadzeń. Po drugie – na inicjowanie zgromadzeń agoralnych należałoby ukierunkować samych wychowanków, by nie tylko uczestniczyli oni w procesie samowychowania, lecz także zabiegali o rozpowszechnianie wartości wyższych w środowiskach, w których się znajdują.

BIBLIOGRAFIA

- ANDRUKIEWICZ, P. (2010). Jasnogórskie pielgrzymki Rodziny Radia Maryja jako zgromadzenia agoralne, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. J. Mariańskiego. Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.
- BIELA, A. (2013). Agoral Gatherings which Have Changed the Political Face of Central and Eastern Europe. W: A. BIELA (red.), *Beyond Crowd Psychology. The Power of Agoral Gatherings* (19-63). Frankfurt am Main: Peter Lang Edition.
- BIELA, A. (1983). *Papieskie Lato w Polsce*. Londyn: Katolicki Ośrodek Wydawniczy Veritas.
- BIELA, A. (2007). Psychospołeczne uwarunkowania zmian makrostrukturalnych: Koncepcja zgromadzenia agoralnego. *Czasopismo Psychologiczne Psychological Journal*, 13 (2), 75-86.
- BIELA, A., TOBACYK, J. (1987). Self-Transcendence in the Agoral Gathering: A Case Study of Pope John Paul II's 1979 Visit to Poland. *Journal of Humanistic Psychology*, 27 (4), 311-336.
- DRABIL, L., GAŁĄZKA, A., JAXA-MAŁACHOWSKA, M., KŁOSIŃSKA, A., KUBIAK-SOKÓŁ, A., ŁODZIŃSKA, A., SALATA, A., SOBOLEWSKA, K., STANKIEWICZ, A., WIŚNIAKOWSKA, L., WITORSKA, A. (2002). Festiwal. W: E. SOBOL (red.), *Nowy słownik języka polskiego* (201). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- GAŁĄZKA, M., CHWALIŃSKA, T. (2008). Festiwal. W: T. ŁOZOWSKA (red.), *Encyklopedia humanisty. Literatura – Architektura – Filozofia – Nauka o języku – Gramatyka – Sztuka – Film* (133). Łódź: Piątek Trzynastego Wydawnictwo.
- GERS, B., GŁOGOWSKA, M., KALISZ, B., PRZYBYSZ, T., PUSZ, H. (1996). Festiwal. W: W. KOPALIŃSKI (red.), *Podręczny słownik wyrazów obcych* (217-218). Warszawa: Wydawnictwo Wiedza Powszechna.
- KRĄPIEC, M.A. (1996). Festiwal. W: *Encyklopedia Powszechna* (t. 30/8, 217-218). Warszawa: Wydawnictwo Gutenberg Print sp. z o.o.
- LIBISZOWSKA-ŻÓŁTKOWSKA, M., MARIAŃSKI, J. (2004). Doświadczenie religijne. W: M. LIBISZOWSKA-ŻÓŁTKOWSKA, J. MARIAŃSKI (red.), *Leksykon socjologii religii. Zjawiska – badania – teorie* (84-87). Warszawa: Wydawnictwo Verbinum.
- NIZIO, E., KORNAS-BIELA, D. (2016). Psychopedagogiczne aspekty religijnego zaangażowania młodzieży. Niepublikowane badanie przygotowane i przeprowadzone na potrzeby pracy doktorskiej podczas „Festiwalu Młodych” w Medjugorje w 2016 r.
- PACHOLSKI, M., SŁABOŃ, A. (2001). Więż społeczna. W: M. PACHOLSKI, A. SŁABOŃ (red.), *Słownik pojęć socjologicznych* (222). Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- PIESZCZACHOWICZ, J. (2001). Festiwal. W: J. PIESZCZACHOWICZ (red.), *Popularna Encyklopedia Powszechna* (t. 4, 257-258). Kraków: Grupa Wydawnicza Bertelsmann, Media.
- VUČKOVIĆ, A. (2014). Oto Matka twoja. *Głos Pokoju z Medjugorja*, (3), 12-13.

Źródła internetowe

- FOLEY, A. (2014). Medjugorje Youth Festival attracts 40,000. <https://www.catholicireland.net/medjugorje-youth-festival-attracts-40000/> [02.05.2017, 10.05.2017].
- International youth festival "Mladifest". <http://www.mladifest.com/medjugorje> [09.08.2017].
- LORENC, P. (2008). Festiwal Młodych. <http://niedziela.pl/arttykul/54325/nd/Festiwal-Mlodych> [10.05.2017].
- MARY'S MEALS. Who we are. Our history. <https://www.marysmeals.org.uk/who-we-are/our-history/> [15.05.2017].
- MARY'S MEALS. Who we are. Our vision. <https://www.marysmeals.org.uk/who-we-are/our-vision/> [15.05.2017].
- Medjugorie. Gdzie niebo dotyka ziemię. <http://www.centrummedjugorie.pl> [30.04.2017, 05.05.2017].
- Medjugorie Mir. Polski Serwis Informacyjny. Cenacolo. <http://www.medjugorie.org.pl/dzial-informacyjny/aktualnosci/431-cenacolo.html> [25.05.2017].
28. Mladifest. O Festiwalu. <http://www.medjugorjeyouthfestival.ba/hr/o-festiwalu/> [06.05.2017].
- POMIERNIA, W. (2013). Posiłki Maryi. <http://gosc.pl/doc/1523065.Posilki-Maryi> [15.05.2017].
- Wspólnota Cenacolo. http://www.gdansk.oblaci.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=68 [25.05.2017].
- WYSOCKA, A. (2015). Spotkać Boga na Międzynarodowym Festiwalu Młodzieży. http://wiara.wm.pl/271315,Spotkac-Boga-na-Miedzynarodowym-Festiwalu-Mlodziezy.html#a_xzz4irGKsRfw [25.04.2017, 04.05.2017, 05.05.2017].
- ZAPARUCHA, A. (2012). Bałkany w 20. rocznicę wojny domowej. <http://www.edupress.pl/warto-przeczytac/art,264,balkany-20-lat-po-wojnie.html> [02.05.2017].

FESTIWAL MŁODYCH W MEDJUGORIE
JAKO RODZAJ ZGROMADZENIA AGORALNEGO

Streszczenie

Niniejszy artykuł zawiera charakterystykę spotkania o nazwie „Festiwal Młodych”, na którym w bośniackim sanktuarium maryjnym w Medjugorje rokrocznie gromadzą się dziesiątki tysięcy młodych osób ze wszystkich kontynentów. Uczestnicząc w tym wydarzeniu, młodzi ludzie kierują się wartościami wyższymi i jednoczą się w realizacji wspólnych celów. Mimo masowej skali inicjatywy, między młodzieżą panuje atmosfera życzliwości. Skutkiem wydarzenia są pozytywne przemiany w życiu osobistym uczestników i w wymiarze wspólnotowym. W artykule tym podkreślono więc agoralny charakter Festiwalu Młodych.

Słowa kluczowe: Festiwal Młodych; Medjugorje; zgromadzenie agoralne; młodzież; religijność.

THE FESTIVAL OF THE YOUTH IN MEDJUGORJE
AS A KIND OF AGORAL GATHERING

S u m m a r y

This article contains the characteristics of a meeting called The Festival of the Youth, at which year after year gather tens of thousands of young people from all continents. Participating in this event young people follow the highest values and unite themselves in realization of common aims. Despite massive scale of the initiative there exists the atmosphere of kindness among the youth. As a result of this event there are positive changes both in personal life of the participants and in communal dimension. Hence, the article highlights the agoral character of The Festival of the Youth.

Key words: The Festival of the Youth; Medjugorje; agoral gathering; youth; religiousness.